

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

2013

Tereza Pázralová

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Transformace veřejné diplomacie USA
po skončení studené války

Tereza Pázralová

Plzeň 2013

**Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická**

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Transformace veřejné diplomacie USA
po skončení studené války
Tereza Pázralová**

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za čas, který mi věnovala, věcné připomínky, rady a odborné vedení, které napomohly vzniku této práce.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK	8
1 ÚVOD	10
2 VEŘEJNÁ DIPLOMACIE.....	14
2.1 VYMEZENÍ VEŘEJNÉ DIPLOMACIE	15
2.2 CHARAKTER VEŘEJNÉ DIPLOMACIE	17
2.2.1 <i>Veřejná diplomacie a propaganda.....</i>	<i>18</i>
2.2.2 <i>Veřejná diplomacie a „branding“</i>	<i>19</i>
2.2.3 <i>Veřejná diplomacie a zahraničně kulturní vztahy.....</i>	<i>20</i>
2.3 STRATEGIE VEŘEJNÉ DIPLOMACIE.....	21
3 AMERICKÁ VEŘEJNÁ DIPLOMACIE BĚHEM STUDENÉ VÁLKY	24
3.1 STUDENÁ VÁLKA	24
3.2 INFORMAČNÍ AGENTURA SPOJENÝCH STÁTŮ AMERICKÝCH – USIA	25
3.2.1 <i>Legislativní ukotvení.....</i>	<i>26</i>
3.2.2 <i>Hlavní úkoly, témata USIA.....</i>	<i>28</i>
3.2.3 <i>Regiony, na které se USIA soustřeďovala.....</i>	<i>28</i>
3.2.4 <i>Nástroje USIA při prosazování veřejné diplomacie.....</i>	<i>29</i>
3.2.5 <i>Role USIA v období 1953 - 1989.....</i>	<i>29</i>
3.3 PŘÍKLADY UPLATNĚNÍ AMERICKÉ VEŘEJNÉ DIPLOMACIE	30
3.3.1 <i>Rozhlasové vysílání.....</i>	<i>31</i>
3.3.2 <i>Kulturní dění a výměnné programy.....</i>	<i>31</i>
3.3.3 <i>Publikace a knihy obecně.....</i>	<i>33</i>
3.3.4 <i>Filmový průmysl a média.....</i>	<i>34</i>
4 AMERICKÁ VEŘEJNÁ DIPLOMACIE PO SKONČENÍ STUDENÉ VÁLKY.....	36
4.1 SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ PO STUDENÉ VÁLCE.....	36
4.2 VEŘEJNÁ DIPLOMACIE BEZPROSTŘEDNĚ PO STUDENÉ VÁLCE	37
4.2.1 <i>Konec Informační agentury USA – USIA.....</i>	<i>38</i>
4.2.2 <i>Transformace USIA do struktur ministerstva zahraničí.....</i>	<i>40</i>
4.2.3 <i>Rada pro vysílání jako nástupce USIA.....</i>	<i>41</i>
4.3 AMERICKÁ VEŘEJNÁ DIPLOMACIE V 21. STOLETÍ.....	41
4.3.1 <i>Teroristický útok na New York a Washington, D.C. ve vztahu k veřejné diplomacii</i>	<i>42</i>
4.3.2 <i>Hlavní úkoly, témata americké veřejné diplomacie</i>	<i>43</i>
4.3.3 <i>Regiony, na které se americká veřejné diplomacie soustřeďovala.....</i>	<i>43</i>
4.3.4 <i>Nástroje americké veřejné diplomacie při prosazování svých cílů</i>	<i>44</i>
4.4 PŘÍKLADY UPLATNĚNÍ AMERICKÉ VEŘEJNÉ DIPLOMACIE	45
4.4.1 <i>Nové technologie.....</i>	<i>45</i>

4.4.2	<i>Rozhlasové vysílání</i>	46
4.4.3	<i>Kulturní aktivity</i>	46
5	ZÁVĚR	49
6	SEZNAM LITERATURY A POUŽITÝCH PRAMENŮ	53
7	RESUMÉ	58

Seznam zkratk

ACDA	The Arms Control and Disarmament Agency	
BBG	Broadcasting Board of Governors	Rada pro vysílání
ECA	Bureau of Education and Cultural Affairs	Úřad pro vzdělávací a kulturní záležitosti
IBB	International Broadcasting Bureau	Mezinárodní rozhlasový úřad
IIP	Bureau of International Information Programs	Úřad pro mezinárodní informační programy
PA	Bureau of Public Affairs	Úřad pro zahraniční záležitosti
RFE/RL	Radio Free Europe/Radio Liberty	Rádio svobodná Evropa/ Rádio Svoboda
SDI	Strategic Defense Initiative	Strategická obranná iniciativa
USAID	United States Agency for International Development	Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj

USIA	United States International Agency	Informační agentura Spojených států amerických
USICA	United States International Communications Agency	
VD	Public Diplomacy	Veřejná diplomacie
VOA	Voice of America	Hlas Ameriky

1 Úvod

Veřejná diplomacie – pojem, který se často užívá, ale přesto se při jeho výkladu můžeme setkat s nepřesnostmi. Obecně můžeme chápat veřejnou diplomacii (dále jen VD) ve smyslu protikladu tajné diplomacie; ve smyslu veřejných záležitostí (public affairs); jako nástroj pro komunikaci se zahraničním publikem a také jako nástroj pro prosazování cílů zahraniční politiky v zahraničí.¹ Zmíněné definice, které se mimo jiné vyvíjely v reakci na mezinárodní dění, můžeme použít pro pochopení probírané problematiky. VD tudíž představuje relativně široký podbor klasické diplomacie, která má za jeden z hlavních cílů kladně představovat stát i za jeho hranicemi. VD může být reprezentována a financována jak státem, tak i nestátními aktéry – z pozitivní prezentace státu za jeho hranicemi mohou profitovat všichni zúčastnění aktéři.² Klasickým zástupcem VD na veřejnosti bývá obvykle příslušné Ministerstvo zahraničních věcí daného státu, pod které spadají příslušné agentury a další organizace. Tyto společnosti se starají o rozšíření kladného povědomí o dané zemi za jejími hranicemi.

Studená válka představuje mocenský konflikt, který probíhal po skončení 2. světové války. Tento spor trval v různých intenzitách až do rozpadu Sovětského svazu r. 1991. Pro účely této práce bude rozhodující přelom r. 1990 a r. 1991 – toto období bývá obecně označováno za konec studené války. Hlavními aktéry byly Spojené státy americké a tehdejší Sovětský svaz – každý spolu se svými spojenci představoval podstatnou část světa. Hlavní konfliktní rovinou byly spory jak vojenského, tak ideologického charakteru. Po skončení studenoválečného konfliktu se USA dostaly do zvláštní pozice – de facto porazily svého nepřitele, který se „rozplynul“ mj. v nově vznikající státy. USA se musely náhle orientovat jiným směrem, jejich dlouhodobý nepřítel (SSSR) tu již nebyl. V této

¹ Peterková, Jana (2008): *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.11-13.

² *Ibidem*, s.13.

situaci si USA musely například stanovit i jiné, nové priority zahraniční politiky – VD nevyjímaje. Tyto priority měly za cíl lépe reflektovat novou situaci na poli mezinárodní politiky a pomoci USA upevnit pozici mezi světovými aktéry.

Za hlavní cíl bakalářské práce si autorka klade zjištění, jakým směrem se ubírala americká³ VD po skončení studené války; respektive co bylo obsahem americké VD, jaké strategie Američané⁴ používali, na jaké státy či regiony se Američané zaměřili a jaké prostředky volili k dosažení svých cílů ve VD.

První hlavní kapitola se bude věnovat představení veřejné diplomacie jako podoboru klasické diplomacie. V této kapitole bude využita literatura jak česká, tak cizojazyčná – zejména z anglosaského prostředí. V České republice se na toto téma zaměřuje hlavně Jana Peterková ve své publikaci *Veřejná diplomacie*. Uplatněna zde bude zejména první polovina této knihy; druhá část se zaměřuje na VD v českém prostředí, takže není pro tuto práci relevantní. Celkově je tato publikace poměrně aktuální – vydaná byla v roce 2008. Odborná cizojazyčná literatura nám při mapování VD nabízí mnohem širší nabídku publikací – například Jan Melissen a *The new public diplomacy: soft power in international relations* a další publikace, které jsou podrobněji rozepsány v seznamu literatury.

V druhé hlavní kapitole se autorka zaměří na představení americké VD během studené války. Tato má zde své důležité místo: porovnáním této a následující kapitoly čtenář zřetelně uvidí, jak se transformovala americká VD po skončení studené války. Literatura, kterou zde autorka použije, vychází primárně ze strategií, které prezentovali ministři zahraničí příslušných prezidentů – od prezidenta

³ Americký, -á, -é – v této práci významově míněno ve vztahu ke Spojeným státům americkým.

⁴ Američané – v této práci míněni obyvatelé Spojených států amerických, obecně používané označení pro obyvatele USA.

Harryho S. Trumana až po Ronalda Reagana a George H. W. Bushe. Dále zde budou stručně představeny regiony, na které se Američané zaměřili; hlavní témata, která byla stěžejní pro americkou VD a nástroje, které při prosazování VD Američané používali. Jednotlivé akce americké VD budou také podloženy ukázkovými příklady, jak se Američané prezentovali v zahraničí – v tomto případě jako zdroj budou použity novinové články, které doloží aktivity americké VD v zahraničí před skončením studené války. Tato práce bude kromě toho reflektovat rozdílný přístup jednotlivých prezidentů, kteří se také starají o vytváření amerického obrazu v zahraničí.

V třetí hlavní kapitole, která bude ústřední částí představující zhruba polovinu práce, se autorka zaměří na samotnou americkou VD po skončení studené války. Zde se bude autorka postupně orientovat na strategie prezentující americké zájmy ve VD, představí regiony či státy, na které se Američané soustředili a dále také představí nová témata a nástroje americké VD. V tomto časovém období bude také důležitý r. 2001 a teroristické útoky na New York a Washington, D.C., které přinesly poměrně velkou změnu ve vedení americké politiky obecně, VD nevyjímaje. Literatura, která zde bude použita, vychází primárně z anglicky psaných zdrojů. Jedná se jak o novinové články, které budou opět dokládat aktivity americké VD po skončení studené války, tak i knižní tituly jako například: Haydenovo Reaction to the New US Public Diplomacy Strategy – Part I, Matthewovo The New Public Diplomacy Imperative: America's Vital Need to Communicate Strategically spolu s česky psanými zdroji jako například publikaci Elišky Tomanové: Kulturní diplomacie, Francouzská zkušenost. Byť se tato publikace zaměřuje především na další podobor VD – kulturní diplomacii, je zde věnována jedna podkapitola Kulturní diplomacii Spojených států amerických, kterou hodlá autorka v práci použít. Dále autorka také využije Krejčího a jeho Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie, a další publikace, které

jsou podrobněji rozepsány v seznamu literatury. Dalším důležitým zdrojem budou internetové stránky amerického Ministerstva zahraničí USA, které autorce poskytnou další informace o dění v tomto podoboru klasické diplomacie.

V závěru práce bude uvedeno přehledné shrnutí, které výše uvedené čtyři hlavní hodnotící kritéria (strategie, zaměření se na určitý region/stát, hlavní témata a nástroje k prosazování) americké VD porovná. Čtenář tak bude mít ucelený pohled na transformaci americké veřejné diplomacie po skončení studené války.

2 Veřejná diplomacie

Veřejná diplomacie představuje jeden z podoborů klasické diplomacie⁵, kterou vhodně doplňuje mimo jiné o komunikaci se zahraničním publikem. Pokud se zaměříme na definici VD, tak se setkáme s několika vysvětleními. Zejména zahraniční autoři se již několik let pokouší o přesnou definici, zatím ale bez jednoznačného výsledku, který by vystihoval VD komplexně ve všech aspektech. Setkáváme se proto s více vysvětleními, které se většinou liší jen v pár maličkostech, ale v mnohém jsou si podobné. Například Peterková ve své publikaci uvádí, že „*panuje obecná shoda na definici, byť je do jisté míry flexibilní*“.⁶ S tímto problémem, jakousi neuchopitelností dané problematiky, se v sociálních vědách setkáváme poměrně často. Jedním z důvodů může být, že se jedná o aktuální téma, které je poměrně velmi živé, takže jeho přesná definice je obtížná.

VD se mnohdy používá bez odpovídající představy o vlastním obsahu a o skutečném významu pro zahraniční vztahy státu, jeho zájmy a celkové postavení na mezinárodní scéně a v této souvislosti je pak spíše módním pojmem než svébytným konceptem.⁷ Jak bylo naznačeno výše, v odborných domácích i zahraničních kruzích zatím panuje spíše obecná shoda na vymezení VD, kdy jednotliví autoři se shodují spíše na základních prvcích. Tyto prvky budou podrobněji rozebrány níže.

O VD jako svébytném pojmu se hovoří zhruba od sedmdesátých let minulého století. V té době se veřejná diplomacie soustřeďovala zejména na propagaci státu a na představení zahraničněpolitických priorit.⁸ Druhá polovina 20. století byla ve vztahu k roli veřejného mínění a

⁵ Klasická diplomacie – v užším a obvyklém slova smyslu souhrnné označení do jisté míry formalizovaných prostředků a činností státních institucí a jednotlivců s cílem realizovat cíle a úkoly, které tvoří komplex zahraniční politiky státu. Definice z: Hubinger, Václav (2006): Encyklopedie Diplomacie. Praha: Libri, s. 42.

⁶ Peterková, s.11.

⁷ Ibidem, s. 30.

⁸ Melissen, Jan (2005): *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*. Clingendael: Netherlands Institute of International Relations, s. 7-10.

komunikaci se zahraniční veřejností ovlivněna především studenou válkou a ideologickým soubojem Východ-Západ, soubojem mezi společenskými systémy.⁹

Nová vlna zájmu se zvedla v devadesátých letech. Šlo o jednu z reakcí na probíhající změny mezinárodního prostředí.¹⁰ Nárůst pozornosti věnované VD a hlubšímu zpracování jejích charakteristik souvisí bezesporu se změnami mezinárodního prostředí posledních let, zvláště s technologickou či komunikační revolucí.¹¹

Na následujících několika stránkách proto bude podrobně vysvětlen pojem VD a následně mimo jiné probrán i současný stav tohoto vědního oboru vzhledem k souvisejícím společenskovědním oblastem.

2.1 Vymezení veřejné diplomacie

Obecně můžeme chápat VD ve třech základních významech¹²:

1. Veřejná diplomacie jako protiklad tajné diplomacie. V tomto smyslu můžeme hovořit také o tzv. otevřené diplomacii – tyto termíny jsou spojovány hlavně s americkým prezidentem Woodrowem Wilsonem a jeho 14 body na konferenci ve Versailles, kde odmítal tajné dohody.
2. Veřejná diplomacie ve smyslu veřejných záležitostí (public affairs). Jako příklad zde může posloužit informování domácího obyvatelstva o diplomatických aktivitách vlády a větší kontrolou veřejnosti nad těmito aktivitami. V tomto ohledu jde zejména o důvěryhodnost předkládaných

⁹ Melissen, s.10.

¹⁰ Peterková, s. 30.

¹¹ Melissen, s. 8-11.

¹² Leonard, Mark; Smewing, Conrad; Stead, Catherine (2002): Public Diplomacy. London: The Foreign Policy Centre, s.17.

informací a názorů, které velmi silně podporují právě sounáležitost domácího obyvatelstva. Dnes se public affairs chápe spíše jako „odvrácená“ tvář VD, než jako vlastní charakteristika VD.

3. Veřejná diplomacie jako nástroj pro utváření žádoucího obrazu státu a prosazování cílů jeho zahraniční politiky. Často je VD v tomto smyslu chápána jako elegantní název pro propagandu. Toto použití je připisováno zejména USA, byť v současnosti již plně neodpovídá současnému stavu chápání VD v Americe.

Z předchozích významů VD vychází dnešní chápání: Veřejná diplomacie jako proces komunikace se zahraničním publikem, které je osloveno pomocí vybraných nástrojů. Cílem je dosažení pozitivních představ o dané zemi, o národních institucích, o kultuře, o cílech zahraniční politiky apod. v myslích zahraniční veřejnosti a státních elit. Pozitivní představy o určité zemi hrají rozhodující úlohu při prosazování zájmů daného státu mimo vlastní politiku. VD ve svém charakteru není nátlaková a je založena na využití tzv. soft power. Dále jde o pojem používaný k popisu i těch aspektů diplomacie, které nemají souvislost či nejsou přímo spojovány s mezivládní komunikací a vztahy, které existují pouze na oficiální úrovni.¹³

Peterková tuto definici ještě doplňuje o: *„prostředkem k dosažení žádoucího cíle je pravdivá komunikace se zahraniční veřejností prováděná v součinnosti státního aparátu i soukromých subjektů“*.¹⁴

¹³ Peterková, s.13.

¹⁴ Ibidem, s.12.

K definičním znakům, které jsou jednotlivým definicím společné, patří¹⁵:

1. Ochrana a podpora zájmů státu v zahraničí prostřednictvím informování zahraničního veřejného mínění o činnosti daného státu;
2. snaha omezit možná nedorozumění nebo mylné či nepřesné dojmy a představy, které mohou vznikat při vzájemné komunikaci;
3. účast státních struktur na těchto programech, a to nejen v roli přímého vykonavatele různých aktivit, ale především v koordinační úloze, kterou velmi často zastávají rezorty ministerstva zahraničí.

K účastníkům VD řadíme vládní subjekty, jako je ministerstvo zahraničí, úřad prezidenta, zahraniční zastoupení v jednotlivých zemích apod. K dalším patří bezesporu také nevládní subjekty, ať už neziskové organizace či soukromé společnosti nebo i jednotliví občané.

Často zmiňované nástroje veřejné diplomacie představují mimo jiné jak tradiční nástroje prezentace, jako jsou publikace, rozhlas, televize, kulturní pořady, studentské výměnné pobyty a další, tak i moderní komunikační technologie. V neposlední řadě je též zdůrazňována potřeba existence ucelené koncepce a strategie veřejné diplomacie v různých časových horizontech.¹⁶

2.2 Charakter veřejné diplomacie

Na rozdíl od tradiční diplomacie nepotřebuje veřejná diplomacie podmínky soukromí či důvěrnosti. Veřejná diplomacie je už svým názvem

¹⁵ Tuch, Hans N. (1990): *Communicating with the World: U. S. Public Diplomacy Overseas*. Washington, D.C.: Institute for the Study of Diplomacy, s.10.

¹⁶ Peterková: *Veřejná diplomacie*, s.11.

a z něho vyplývající charakteristikou zaměřena na veřejnost, potřebuje být známa, vnímána širokým publikem.¹⁷

K hlavním dopadům VD patří zejména¹⁸:

- Narůstající povědomí lidí o dané zemi – aby o ní přemýšleli, dotvářeli své představy, popřípadě změnili nežádoucí názory.
- Posílení porozumění této zemi – přijetí pozitivních představ, rostoucí soulad mezi zeměmi při pohledu na otázky globálního významu.
- Aktivní zájem lidí o danou zemi – spolupráce ve výchově a vzdělávání, i ve vědě a výzkumu, vnímání naší země jako atraktivní destinace pro cestovní ruch či studium, zvýšený zájem veřejnosti o koupi našich produktů atd.
- Zahraniční podpora – ochota firem k investicím, veřejnosti k vyjádření podpory našich hodnot, pozic nebo politiky, k vnímání naší země jako preferovaného partnera.

VD bývá mnohdy zaměňována s dalšími pojmy, jako jsou například propaganda, „branding“ či zahraničně kulturními vztahy daného státu. Tyto příbuzné pojmy do určité míry souvisí s VD, ale rozhodně ji nevystihují v plném rozsahu.¹⁹

2.2.1 Veřejná diplomacie a propaganda

Propaganda představuje způsob prezentace, který má za cíl vyvolání nebo posílení určitých postojů nebo jednání. Často je nositelem negativní konotace, protože se jí laicky rozumí manipulace s veřejným

¹⁷ Leonard, s. 9-10.

¹⁸ Peterková, s.14-15.

¹⁹ Ibidem, s.14.

míněním, používání vědomých lží k matení veřejnosti doma nebo v zahraničí. V obecném povědomí bývají VD a propaganda také často zaměňovány, protože v praxi bývají použity prvky z obou procesů. Některé přístupy také vidí veřejnou diplomacii jako jakousi podmnožinu propagandy, jako její zvláštní formu, prováděnou na oficiální mezinárodní úrovni.²⁰ Z informací uvedených v této práci lze s tímto názorem polemizovat a propaganda se spíše jeví jako případná podmnožina VD.

Ve své publikaci Jan Melissen píše, že společným prvkem VD a propagandy je *„komunikace informací a myšlenek zahraniční veřejnosti se snahou změnit její postoj směrem k zemi původu nebo posílení existující důvěry“*.²¹

VD bývá vnímána oproti propagandě jako obousměrná cesta, kde dochází nejen k přesvědčování pomocí vysílaných informací, ale následně také k naslouchání, jak jsou tyto informace přijímány. Hlavní rozdíl mezi oběma kategoriemi spočívá dle Peterkové především ve způsobu komunikace.²² Otázkou zůstávají etické principy, kdy u VD předpokládáme jejich respektování.

2.2.2 Veřejná diplomacie a „branding“

Další z pojmů, které bývají s VD zaměňovány, je branding – v oblasti mezinárodních vztahů pak především branding zemí, kdy se jedná o prezentaci postavení a pověsti daného státu v zahraničí.²³

Branding v mezinárodních vztazích můžeme chápat jako způsob komunikace, který má vzbuzovat v cílové skupině pozitivní asociace spojované s dotčeným subjektem. Představuje pojmy jako hodnoty,

²⁰ Peterková, s.17.

²¹ Melissen, s.19.

²² Peterková, s.18.

²³ Leonard, s. 47.

ideály, pověst, chování těch, kteří jsou s danou značkou spojováni, sdílení určitých představ o daném subjektu.²⁴

V odborné literatuře panuje napříč autory obecná neshoda v pochopení vztahu VD a branding. Veřejná diplomacie a branding nejsou sice kategorie totožné, nicméně lze nalézt určité shodné prvky. Obě oblasti jsou zaměřeny na zahraniční veřejnost, na její vnímání daného státu a jeho aktivit, i když mají rovněž domácí dimenzi. Jako východisko oběma slouží spíše cizí než domácí představy o daném státě. Posledním ze shodných rysů uváděných literaturou²⁵ je také předpoklad dlouhodobého působení pro možný úspěch.²⁶

2.2.3 Veřejná diplomacie a zahraničně kulturní vztahy

Zahraniční kulturní politika v tradičním pojetí je významnou a dosud převažující složkou působení kultury na mezinárodní scéně. K jejím obvyklým nástrojům patří pořádání výstav, koncertů, ucelené prezentace národní kultury, literární prezentace a další.²⁷

Státy se ke kultuře obracejí jako ke zdroji své identity, což nabývá významu zejména v dnešní situaci, kdy se díky mnoha změnám, jimiž mezinárodní společenství prochází, stírají rozdíly mezi moderními státy. Kultura naopak zůstává jedním z prostředků sebevyjádření a zachování si určité jedinečnosti.²⁸

V praxi mezinárodních vztahů se častěji uplatňuje širší pohled na oblast kulturních vztahů, které už nejsou vnímány pouze jako oblast umění, popřípadě v rozšířeném pojetí, kdy je zahrnována také spolupráce v oblasti vzdělávání, vědy či výzkumu. Dnes je možné si pod tímto

²⁴ Peterková, s. 18.

²⁵ Melissen, s. 24.

²⁶ Peterková, s. 19.

²⁷ Ibidem, s. 21.

²⁸ Ibidem.

názvem představit rovněž ochranu lidských práv, právo na informace a s ním související úlohu médií v moderní společnosti či šíření demokratických hodnot.²⁹

Veřejná diplomacie a kulturní vztahy mají mnoho společného, především zájem o tvorbu dlouhodobého stabilního vztahu založeného na vzájemném poznání, pochopení a na nich vzešlé důvěře. Na tomto základě je posléze možné budovat vzájemnou spolupráci při naplňování dlouhodobých zájmů.³⁰ Obě složky lze také účinně propojit po organizační stránce, kdy veřejná diplomacie může pro své cíle využít například nástroje a prvky zahraničních kulturních vztahů.³¹

2.3 Strategie veřejné diplomacie

Základem jakékoli strategie v oblasti VD je existence celkové koncepce, která v sobě obsahuje jak strategii, tak především strukturu celkového systému – organizaci a vzájemné propojení jednotlivých složek například ve státní správě, míru koordinace a další aspekty.³²

Nejprve je nutné stanovení cíle. V případě strategie VD, je cílem odpověď na otázku, jak si určitá země přeje být vnímána. V obecné rovině je obvykle cílem jakékoli strategie porozumění a následné zlepšení zahraničních představ o dané zemi.

²⁹ Peterková, s. 21.

³⁰ Melissen, s. 25.

³¹ Peterková, s. 21-22.

³² Ibidem, s.23.

Strategie veřejné diplomacie by měla v každém případě obsahovat³³:

- seznam prioritních států,
- jedno či dvě jasná strategická sdělení,
- cílové publikum,
- rámec pro vysvětlení rolí různých organizací,
- strategii pro spolupráci s ostatními mimo vládní struktury.

Peterková ve své publikaci také poukazuje, že v souvislosti se strategií VD je nezbytně nutné upozornit na fakt, že v praxi se jedná z pohledu státu o víceúrovňový systém. Základní představu o pozici, kterou má zastávat stát v mezinárodním prostředí, ale musí mít vláda. Vláda by také měla určovat další směřování skrze konkrétní národní strategie zahraniční politiky, VD nevyjímaje.³⁴

Stanovení samotné strategie je následně závislé na určení cílů, priorit, stanovení témat a cílových skupin a následném zvolení vhodných nástrojů k prosazování VD. Pro stanovení cílů jsou důležité mimo jiné zastupitelské úřady, které jsou dobře obeznámeny s místní problematikou a dokážou dobře určit priority. U cílových skupin může dojít k tzv. multiplikačnímu efektu³⁵, kdy se mohou jednotlivé skupiny navzájem překrývat, ovlivňovat. K určení vhodných nástrojů musíme detailně znát místní situaci, ale také finanční a lidské zdroje, které jsou v danou chvíli k dispozici. Mezi nástroje můžeme řadit například návštěvy státních představitelů, projekty a plánované akce (přednášky...), působení misí a jejich personálu, spolupráce s místními elitami, vytvoření a předávání ocenění, spolupráce s médii.³⁶

³³ Leonard, s. 98.

³⁴ Peterková, s. 24.

³⁵ Peterková ve své publikaci Veřejná diplomacie jako příklad uvádí vztah média a posluchači/čtenáři/diváci a akademické instituce a studenti, které předávají informace dál. Zdroj: Peterková, s. 27.

³⁶ Peterková, s. 26-28.

Peterková ve své publikaci uvádí, že „VD je možné v souvislosti s výše uvedenými informacemi chápat jako jednu z nových, či nově definovaných forem zahraničních aktivit státu a všech souvisejících činitelů“.³⁷

³⁷ Peterková, s. 30.

3 Americká veřejná diplomacie během studené války

3.1 Studená válka

Konflikt, který vešel do světových dějin pod názvem „studená válka“³⁸ se dotýkal prakticky většiny událostí druhé poloviny 20. století, které měly celosvětový význam. Tento mocenský konflikt, který je obecně chápán jako spor mezi „Západem“ a „Východem“, který navázal na druhou světovou válku a následné geopolitické uspořádání.³⁹ Studenoválečný konflikt můžeme dále definovat jako eskalaci politických sporů, zástupných válek a s tím spojeného vojenského napětí a hospodářské a technologické konkurence.⁴⁰

Mezi hlavní milníky studené války, které ovlivňovaly celosvětové dění, můžeme dle ministerstva zahraničí USA zařadit například⁴¹:

- Trumanovu doktrínu.
- Marshallův plán.
- Berlínskou krizi.
- Vznik organizace NATO.
- Korejskou válku.
- Druhou Berlínskou krizi.
- Kubánskou raketovou krizi.
- Události okolo Pražského jara.
- Válku ve Vietnamu.
- Invazi SSSR do Afghánistánu.

³⁸ První použití termínu Studená válka, ang. Cold War, se přisuzuje americkému spisovateli G. Orwellovi, který tento termín použil v eseji „You and the Atomic Bomb“, publikováno 19. října 1945 v britských novinách Tribune. K popisu geopolitického stavu mezi USA a SSSR po skončení druhé světové války tento termín použil americký finančník a prezidentský poradce Bernard Baruch. Walter Lippmann uvádí původ tohoto slova z francouzského „la guerre froide“ – studená válka. Zdroj: Lowe, Peter (2009): Resistance and Rebuilding: The Wartime Writings of George Orwell and Albert Camus. *English Studies*. Vol. 90, No. 3, s. 320.

³⁹ Nálevka, Vladimír (2003): Studená válka. Praha: Triton, s. 12.

⁴⁰ Nálevka, s. 12 - 14, 19-22.

⁴¹ United States Department of State, The Office of the Historian: Milestones: All milestones. Dostupné na: <http://history.state.gov/milestones/all>, 15.3. 2013.

- Perestrojku a glasnost'.
- Revoluci ve východní Evropě v r. 1989 a následný rozpad Sovětského svazu.

Mezi jednotlivými eskalacemi sporů byly období relativního uvolnění (válečného) napětí, tzv. détente – zúčastněné strany uzavíraly dohody o omezení strategických zbraní⁴², americký prezident Nixon navštívil Moskvu nebo první tajemník ÚV KSSS Brežněv navštívil Washington.⁴³

Hlavními účastníky studené války byly západní státy, zejména Spojené státy americké a jejich spojenci a Sovětský svaz a jeho satelitní státy a spojenci. Aktéři vedli konflikt zejména budováním vojenských spojenectví, zástupnými válkami, závody ve zbrojení⁴⁴, špionáží, předháněním se v technické vyspělosti, pomocí slabším (spřáteleným) státům, rivalitou při sportovních kláních a také propagandou - veřejnou diplomacií.⁴⁵

3.2 Informační agentura Spojených států amerických – USIA

Na začátku studené války, 1. srpna 1953, byla v USA zřízena na návrh prezidenta Dwighta D. Eisenhowera vládní Informační agentura Spojených států amerických – United States Information Agency (dále jen USIA)⁴⁶. Tato agentura měla za úkol představovat americkou (zahraniční) politiku vně i uvnitř území USA a podporovat tak kladné vnímání Ameriky. Tyto aktivity měly přispět k lepšímu vnímání a pochopení americké

⁴² Rozhovory o omezení strategických zbraní, ang. Strategic Arms Limitation Talks – SALT; série bilaterálních smluv mezi Sovětským svazem a Spojenými státy americkými, kterým předcházely jejich rozhovory o omezení strategických zbraní.

⁴³ Nálevka, s. 226-232.

⁴⁴ Americký prezident Reagan v roce 1983 oznámil zahájení programu Strategické obranné iniciativy (Strategic Defense Initiative, SDI).

⁴⁵ Nálevka, s. 230-232.

⁴⁶ V letech 1978–1982 byla přejmenována na United States International Communications Agency – USICA, ale za prezidenta Reagana se opět vrátila k původnímu názvu - USIA.

zahraniční politiky – USIA se stala hlavním tvůrcem a představitelem americké VD během studené války.⁴⁷

Jedním z důvodů, které vedly ke zřízení této instituce, byla situace po skončení druhé světové války a nové celosvětové mocenské uspořádání. V této době vznikla debata ve federálním Kongresu o neefektivnosti americké zahraniční politiky ve vztahu k poválečné obnově Evropy a Japonska. Zvláště se debata zaměřila na vliv Sovětského svazu v Evropě a formující se komunistickou ideologii.⁴⁸ Jako výsledek diskuzí vznikly zákony, které upravovaly některé aspekty zahraniční politiky USA a (ne)přímo souvisely s VD. Jedním z nich je například zákon z r. 1948⁴⁹, který upravuje aktivity výměn informací a studijní výměny.⁵⁰ Tento zákon je důležitý nejen proto, že připravuje podmínky pro vznik agentury USIA, ale kongresmani zde začali řešit i otázku kulturní diplomacie.⁵¹

3.2.1 Legislativní ukotvení

USIA byla zřízena s posláním „rozumět, informovat a ovlivňovat veřejnost v zahraničí ve smyslu národních zájmů, šířit dialog mezi Američany, americkými institucemi a jejich partnery v zahraničí“⁵² – to vše bylo kodifikováno zákonem The State Department Basic Authorities Act of 1956⁵³. Tento zákon mimo jiné zřizoval pozici 6ti náměstků Ministerstva zahraničí USA – jednomu z nich byly svěřeny pravomoci týkající se VD.

⁴⁷ Nakamura, Kennon H.; Weed, Matthew C. (2009): U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues. Pennsylvania: DIANE Publishing, s. 9.

⁴⁸ Wang, Jian (2007): Telling the American story to the world: The purpose of U.S. public diplomacy in historical perspective. Public Relations Review, Vol.33, No.1, s. 24-26.

⁴⁹ United State Information and Education and Exchange Act of 1948 – nebo také Smith-Mund Act podle hlavních podporovatelů, senátor Alexander Smith a reprezentant Karl Mund (republikáni). Zdroj: Wang, s. 24.

⁵⁰ Nakamura; Weed, s. 4-8.

⁵¹ Wang, s. 24.

⁵² Osgood, Kenneth (2008): Total Cold War: Eisenhower's Secret Propaganda Battle at Home and Abroad. Lawrence: University Press of Kansas, s. 359.

⁵³ Plné znění: U.S. House of Representatives: The State Department Basic Authorities Act of 1956. Dostupné na: <http://www.house.gov/legcoun/Comps/SDBA56.pdf>, 18.2. 2013.

Povinnosti tohoto úředníka jsou blíže popsány v sekci 1, části 3 zmíněného zákona⁵⁴:

- *„Vytvářet ve spolupráci s jednotlivými zahraničními zastoupeními plán VD na nadcházející rok; tento plán konzultovat s příslušnými pracovníky Ministerstva zahraničí USA.*
- *Zajistit koncepci a následnou implementaci vhodných programů k vyhodnocování metod VD.*
- *Poskytovat odborné vedení personálu, který řídí nebo zavádí programy, politiku nebo jiné činnosti spojené s VD, ministerstva zahraničí USA doma i v zahraničí.*
- *Pomáhat Agentuře Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj⁵⁵ a Radě pro vysílání⁵⁶ představovat politiku USA jednoznačně a efektivně.*
- *Předávat rozhodnutí vlády USA a redakční zprávy Radě pro vysílání s přihlédnutím na vysílání. “*

Tato agentura ukončila činnost v září 1999. Část jejich pravomocí, které se týkaly zejména rozhlasového vysílání, přešla na Radu pro vysílání (dále jen BBG) a Mezinárodní rozhlasový úřad (dále jen IBB) a část pravomocí pod nově zřízeného pracovníka přímo odpovědnému ministrovi zahraničí USA – náměstek pro veřejnou diplomacii a zahraniční záležitosti⁵⁷.

⁵⁴ U.S. House of Representatives: The State Department Basic Authorities Act of 1956.

⁵⁵ Agentura Spojených států amerických pro mezinárodní rozvoj neboli Americká agentura pro mezinárodní rozvoj, United States Agency for International Development – USAID.

⁵⁶ Rada pro vysílání, ang. Broadcasting Board of Governors – BBG. Rada pro vysílání odpovídá za mezinárodní vysílání (například Radio Free Europe/Radio Liberty, Voice of America aj.), financováno MZV. Zdroj: Americké centrum: Politický systém. Dostupné na: <http://www.americkecentrum.cz/politicky-system>, 1.4. 2013.

⁵⁷ Náměstek ministra zahraničí USA pro veřejnou diplomacii – Under Secretary for Public Diplomacy in the Department of State.

3.2.2 Hlavní úkoly, témata USIA

Jak vyplývá z povinností výše jmenovaných, hlavním úkolem náměstka ministerstva zahraničí USA pro VD bylo tvořit a zavádět americkou VD a další aktivity – mezinárodní studijní a kulturní výměnné programy, informování a mezinárodní vysílání.⁵⁸ Tyto úkoly můžeme také chápat jako hlavní témata americké VD během studené války⁵⁹:

- *„Vysvětlovat a obhajovat americkou politiku, aby byla pochopitelná a srozumitelná pro zahraničí.*
- *Poskytovat informace o oficiální politice Spojených států, o lidech, hodnotách a institucích, které ovlivňují politiku.*
- *Napomáhat americkým občanům vytvářet dlouhodobé vztahy se zahraničními partnery.*
- *Poskytovat poradenství americké exekutivě o dopadech oficiálních postojů na efektivitu americké politiky.“*

3.2.3 Regiony, na které se USIA soustřeďovala

Jak již bylo zmíněno na začátku této kapitoly, americká VD po druhé světové válce reagovala zejména na sovětské aktivity v Evropě a dalších regionech (Asie, Jižní Amerika).⁶⁰

Hlavním zájmem Američanů bylo zamezit šíření vlivu sovětského svazu a komunistické ideologie. S tímto cílem se Američané soustřeďovali například i na Jižní Ameriku – diplomatické aktivity zaměřené na obyvatelstvo skrze VD měly zamezit šíření komunistické ideologie. Američané při tom využívali různé strategie, ale vždy bylo primárním cílem vymezit se vůči komunismu a vlivu Sovětského svazu.

⁵⁸ U.S. House of Representatives: The State Department Basic Authorities Act of 1956.

⁵⁹ Nakamura; Weed, s.10.

⁶⁰ Wang, s. 24.

3.2.4 Nástroje USIA při prosazování veřejné diplomacie

Na základě výše zmíněných zákonů představila americká VD během studené války různé nástroje k prosazení své politiky. Následující výčet představuje některé z nich:

1. Rozhlasové vysílání.
2. Udržování mezinárodních kulturních a vzdělávacích výměnných programů – Fulbrightův stipendijní program a postgraduální stipendijní program Hubert H. Humphrey.
3. Vydávání publikací, knih a filmů.
4. Provozování knihoven a pořádání výstav.

3.2.5 Role USIA v období 1953 - 1989

Agentura USIA během své existence prošla určitou evolucí, kdy jednotlivé administrativy amerických prezidentů různě přistupovaly ke kompetencím USIA a k VD jako takové. Při desátém výročí působení USIA prezident Eisenhower poznamenal, že *“ informace a vzdělání jsou silné nástroje v podpoře míru. Stejně jako válka začíná v myšlenkách člověka, tak i mír má počátek v našich myslích.”*^{61 62}

Administrativa prezidenta J.F.Kennedyho plně využívala možností této agentury – role USIA nabývala na významu a stala se významným pomocníkem při kladném ovlivňování zahraničního publika. VD prováděná skrze USIA se stala strategickým nástrojem při prosazování zahraniční politiky a byla často využívána Kennedyho administrativou.⁶³

⁶¹ Eisenhower, Dwight D. (1969): A Leader in War and Peace. The New York Times Copany. Dostupné na: <http://www.nytimes.com/learning/general/onthisday/bday/1014.html>, 16.3. 2013.

⁶² Wang, s. 25.

⁶³ Ibidem.

Válka ve Vietnamu znamenala pro USIA spolupráci s Vietnamským ministerstvem informací – role USIA opět rostla na důležitosti. Během 60. a 70. let USIA vyvinula silnou informační strukturu hlavně skrze rozhlasovou stanici Hlas Ameriky⁶⁴. Vrchol USIA přišel za prezidenta Cartera.⁶⁵

Prezident Carter se soustředil na prezentaci VD jako dialogu se zahraničním publikem namísto klasického „vyprávění amerického příběhu“. Carter dále v rámci reorganizace přesunul vzdělávací a kulturní výměnné programy z Ministerstva zahraničí přímo pod správu USIA (USICA)⁶⁶. Tyto kroky vedly mimo jiné k většímu sjednocení americké VD během studené války a celkové lepší prezentaci za hranicemi USA.⁶⁷

Prezident Reagan se soustředil v rámci VD na informovanost a přesvědčování zahraničního publika, což mělo podpořit jeho politiku vůči SSSR. Reaganova administrativa také velmi podporovala vzdělávací a kulturní výměnné programy, což vedlo ke vzniku „intelektuálního spojení“ se zahraničními státy.⁶⁸

3.3 Příklady uplatnění americké veřejné diplomacie

V období let 1953 – 1989, kdy vztahy mezi USA a SSSR a jejich spojenci byly vyostřené, se Američané pokoušeli za svými hranicemi pomocí VD kladně ovlivnit chápání americké kultury a jejich způsobu života. K těmto aktivitám používali různé prostředky.

⁶⁴ Rozhlasová stanice Hlas Ameriky – Voice of America, VOA.

⁶⁵ Wang, s. 25.

⁶⁶ V letech 1978-1982 byla přejmenována na United States International Communications Agency – USICA, ale za prezidenta Reagana se opět vrátila k původnímu názvu - USIA.

⁶⁷ Malone, G. D. (1988): Political advocacy and cultural communication: Organizing the nation's public diplomacy. Lanham: University Press of America, s. 26-27.

⁶⁸ Wang, s. 25.

3.3.1 Rozhlasové vysílání

Hojně využívaným nástrojem jak šířit informace nejen o zahraniční politice USA bylo, a do určité míry stále je, využívání rozhlasového vysílání. Během studené války rozhlasové vysílání představovalo především Hlas Ameriky (dále jen VOA), ale i Radio Free Europe/Radio Liberty (dále jen RFE/RL), Radio Free Asia, World Net Television a Radio/TV Martí. Tyto stanice se staly zdroji důležitých informací, proti kterým vystupovali zástupci SSSR a dalších států.⁶⁹

VOA vznikl v r. 1942 a stále vysílá. S myšlenkou zřízení nové rozhlasové stanice, která by měla objektivně informovat svět, přišla Rooseveltova administrativa v polovině roku 1941 – po japonském útoku na Pearl Harbor a zapojení USA do druhé světové války.⁷⁰ Z původních 4 jazyků⁷¹ se postupně v reakci na mezinárodní dění jazykové portfolio rozrostlo na 40 jazyků.⁷² V letech 1942 – 2004 stanice vysílala i v českém jazyce. Pro Československo bylo významné vysílání Ivana Medka z Vídně.⁷³

3.3.2 Kulturní dění a výměnné programy

Za kulturní dění a výměnné programy byl zodpovědný Úřad pro vzdělání a kulturní záležitosti, který byl součástí USIA. Zákon Fulbright-

⁶⁹ Voice of America: VOA's Mission in the 1960s and 1970s (13.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-2007-mission-in-the-1960s-and-1970s-111602674/177528.html>, 2.2. 2013.

⁷⁰ Voice of America: The Beginning: An American Voice Greets the World (1.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-beginning-of-an-american-voice-111602684/177526.html>, 2.2. 2013.

⁷¹ Původních 4 jazyky: angličtina, němčina, francouzština a italština. Zdroj: Voice of America: The Beginning: An American Voice Greets the World (1.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-beginning-of-an-american-voice-111602684/177526.html>, 2.2. 2013.

⁷² Voice of America: The Beginning: An American Voice Greets the World (1.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-beginning-of-an-american-voice-111602684/177526.html>, 2.2. 2013.

⁷³ "Ivan Medek, Hlas Ameriky, Vídeň" – věta, kterou na konci 80. let minulého století znal v Československu téměř každý. Zdroj: Česká televize: Hlas Ameriky začal vysílat původně pro lidi ve válečné Evropě (24.2. 2012). Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/165588-hlas-ameriky-zacal-vysilat-puvodne-pro-lidi-ve-valecne-evrope/>, 5.3. 2013.

Hays z r. 1946⁷⁴ se stal podkladem pro vytvoření studijních a kulturních výměnných programů.

Na základě zmíněného zákona vznikla Mezivládní organizace pro vzdělávací výměny s USA – Fulbrightův stipendijní program pro studium a výzkum v USA⁷⁵, která se pomocí stipendijních programů podílela na výměně vyučujících, studentů, vědců a umělců mezi USA a dalšími státy. Prvními státy, které se účastnily tohoto programu, byly Čína, Barma, Filipíny a Řecko. Na Fulbrightovu komisi navázal postgraduální stipendijní program Hubert H. Humphrey⁷⁶, který se soustředil na výměny absolventů se státy třetího světa.

Výměnné programy postupně ukázaly dobrým způsobem, jak představit zahraničním účastníkům jednotlivých programů americký způsob života, kulturu a politiku.⁷⁷ Na druhou stranu někteří autoři oponují vůči zmíněným výměnám, protože se podle nich těchto programů nemohl zúčastnit každý člověk – jen lidé, kteří byli velmi pečlivě vybíráni a procházeli přijímacími řízeními, aby se stali politickými a ideologickými ambasadory v zahraničí.⁷⁸ Brown uvádí, že nešlo o podporu Ameriky v zahraničí, ale o antisovětskou informační mašinérii.⁷⁹

Dalším příkladem VD využívajícím kulturu je minimalistická opera „Nixon v Číně“⁸⁰. Jedná se o dílo amerického skladatele Johna Adamse s libretem od Američanky Alice Goodmanové. Autoři zpracovávali téma

⁷⁴ Fulbright-Hays Act. Plné znění zákona dostupné na:

<http://www2.ed.gov/about/offices/list/ope/iegps/fulbrighthaysact.pdf>, 1.2. 2013.

⁷⁵ Fulbrightova komise – založena v r. 1946 díky demokratickému arkansaskému senátorovi J. William Fulbrightovi. Finance na fungování programu získávala od Úřadu pro vzdělávání a kulturu, který byl částí agentur USIA. Zdroj: Fulbrightova komise. <http://www.fulbright.cz/>, 17.3 2013.

⁷⁶ Hubert H. Humphrey Fellowship Program: About the Program. Zdroj: <https://www.humphreyfellowship.org/about-program>, 18.2. 2013.

⁷⁷ Nakamura; Weed, s.10.

⁷⁸ Grincheva, Natalia (2010): U.S. Arts and Cultural Diplomacy: Post-Cold War Decline and the Twenty-First Century Debate. *The Journal of Arts Management, Law, and Society*, Vol.40, No.3, s. 176-177.

⁷⁹ Brown, John (2006): Arts diplomacy: The neglected aspect of cultural diplomacy. In *America's dialogue with the world*, ed. William P. Kiehl, s. 81. Washington, DC: George Washington University.

⁸⁰ Záznam opery online. Nonesuch Records: John Adams: Nixon in China. Dostupné na: <http://www.nonesuch.com/albums/nixon-in-china>, 16.2. 2013.

v letech 1985 – 1987, premiéra proběhla 22. října 1987 v Houstonu.⁸¹ Tato opera zachycuje návštěvu amerického prezidenta Richarda Nixona při jeho setkání s čínským vůdcem Mao Ce-tungem v Číně v r. 1972. Dalšími hlavními postavami jsou Henry Kissinger, poradce Nixona a Maova manželka Ťiang Čching. Z pohledu VD můžeme vidět operu Nixon v Číně jako dobré využití prezentování americké zahraniční politiky mezinárodnímu publiku – prostřednictvím opery se lidé mohou přenést do světa vysoké politiky. To vše pod vedením amerických tvůrců. V opeře je mimo jiné zpracován přílet Nixona do komunistické Číny, který je tvůrci připodobněn přistání Američanů na Měsíci – další odkaz na VD a prezentování se v zahraničí.

3.3.3 Publikace a knihy obecně

Během studené války byly vydávány oficiální publikace Informačním úřadem USIA.⁸² Vedle těchto děl vznikala také beletrie a poezie, které rovněž reflektovala život, styl a politiku USA. Všechny tyto prameny se staly zdrojem americké kultury, která nenásilnou formou propagovala dění v Americe a americký způsob života za hranicemi USA. Do USA také emigrovali někteří autoři ze Sovětského bloku, kteří zde mohli svobodně vydávat své knihy a šířit kulturu mimo hranice vlivu SSSR.

Mezi oficiální zdroje můžeme zařadit také materiály vydávané USIA – The Washington File. The Washington File během studené války vydal stovky publikací, které mimo jiné obsahovaly přepisy proslovů a

⁸¹ The Metropolitan Opera: The Myth of History. Dostupné na:
<http://www.metoperafamily.org/metopera/broadcast/template.aspx?customid=14718>, 13.4. 2013.

⁸² Nakamura; Weed, s.10.

další oficiální texty. Publikace vycházely ve 30ti jazycích a pokrývaly nejen zmíněné politické dění, ale také historii, ekonomii a kulturu.⁸³

3.3.4 Filmový průmysl a média

S rozvojem filmového průmyslu se americká vláda, v zastoupení USIA, poměrně rychle orientovala na tento nový způsob předávání informací o Americe zahraničnímu i domácímu publiku. USIA se nejdříve snažila ve spolupráci s filmovými studii sídlícími v Hollywoodu jednotně prezentovat Ameriku v pozitivním smyslu. Tyto snahy ale selhaly, takže USIA se zaměřila na vlastní produkci dokumentů.⁸⁴

V produkci USIA vznikl například krátký černobílý film „Co by měl každý vědět o komunismu“⁸⁵ z r. 1964. Tento a další filmové dokumenty měly hlavně sloužit jako reakce na sovětskou propagandu. Filmy tohoto typu vysvětlovaly americkou politiku v reakci na sovětské kroky v mezinárodní politice. Autoři se v těchto snímcích snažili o přívětivý přístup k divákům.

David Culbert ve své práci zvláště vyzdvihuje amerického prezidenta Kennedyho a jeho součinnost s USIA, která ve výsledku pomohla zlepšit zahraniční vztahy. Dále uvádí, že atentát spáchaný na jeho osobu se stal celosvětovou mediální událostí, kterou reflektovala média po celém světě. Ale nejen život rodiny Kennedyů byl vděčným tématem, který americká média dále šířila do světa. V rámci VD byly prezentovány vedle oficiálních politických témat i životy hvězd

⁸³ USIA: Information Bureau, Information programs. Dostupné na: <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/usiahome/iburfact.htm>, 16.3. 2013.

⁸⁴ Nakamura; Weed, s. 9-10.

⁸⁵ „Co by měl každý vědět o komunismu“– „What should everyone know about communism“. Zdroj: Internet Archive: Answering Soviet Propaganda (1964). Dostupné na: <http://archive.org/details/gov.archives.arc.650334>, 3.2. 2013.

amerického filmového průmyslu, předávání filmových cen Oscar a některé další kulturní události.⁸⁶

Americký prezident Reagan také zasáhl do vnímání Ameriky skrze film. Reagan jako začínající herec v Hollywoodu byl typickým představitelem rolí drsných chlapů a kovbojů. Jeho zkušenosti z filmového průmyslu se mu také následně vyplatily v začátcích politické kariéry. Jistou podobu mezi pro něj typickou filmovou rolí kovboje a postavou prezidenta můžeme vidět i v jeho politice vůči SSSR, kdy se jasně vymezil proti nepříteli a přispěl ke konci studenoválečného konfliktu.

⁸⁶ Culbert, David (2010): Public diplomacy and the international history of mass media: The USA, The Kennedy Assassination, and the World. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, Vol. 30, No. 3, s. 422-423.

4 Americká veřejná diplomacie po skončení studené války

4.1 Spojené státy americké po studené válce

Konec studené války na přelomu r. 1990 a r. 1991 znamenal pro Spojené státy americké změnu ve vztahu nejen k zahraniční politice. Nepřítel, Sovětský svaz, se rozpadl a na jeho místě začaly postupně vznikat nové státy. Nálevka ve své publikaci uvádí, že „*studená válka skončila faktickým rozkladem geopolitického uspořádání ve střední a východní Evropě, které bylo utvořeno versailleským mírovým systémem z r. 1919 a potvrzeno výsledky druhé světové války*“⁸⁷.

Změnil se poměr sil v mezinárodním prostředí. Američané ztratili jasně identifikovatelného nepřítele, proti kterému skoro 44 let zaměřovali mimo jiné i svojí VD. Najednou zde nebyl jednoznačný nepřítel – SSSR a komunistická idea. Skončila mocenská rovnováha bipolarity.⁸⁸ Barša ve své knize uvádí, že jako reakci na ztrátu silného globálního nepřítele USA ale nezareagovaly izolacionismem, jak se někteří obávali, ale zůstaly plnohodnotnými hráči v celosvětovém měřítku.⁸⁹ Američané se i nadále účastnili světového dění na rozdíl od událostí po konci druhé světové války.

Barša dále píše, že první prezident USA po konci studené války, George Herbert Walker Bush, udržel rovnováhu mezi obrannou národní bezpečností a obhajobou mezinárodního zájmu a univerzální svobody. Na těchto hodnotách stavěli i jeho nástupci (George Walker Bush) přístup k zahraniční politice, VD a prosazování se v mezinárodním systému.

⁸⁷ Nálevka, s. 221.

⁸⁸ Walt, Stephen M. (2005): *Taming American Power: The global response to U.S. primacy*. New York: W.W. Norton, s. 59.

⁸⁹ Barša, Pavel (2003): *Hodina impéria: Zdroje současné zahraniční politiky USA*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 47.

Barša uvádí v souvislosti s druhým válečným tažením do Iráku, že z výše uvedených důvodů se muselo jmenovat „irácká svoboda“. *„Jménem proměny světa k lepšímu může Amerika rozhodovat o osudu ostatních národů bez ohledu na jejich názory a mezinárodní právo, ale přesto s poukazem na jejich pravé zájmy a svobodu.“*⁹⁰ Skrze takto definovaný přístup k zahraniční politice – intervencionismus, můžeme vidět silné zapojení USA do zahraniční politiky. S touto snahou může ale nestranný pozorovatel vidět určitý ústup od běžných strategií VD a i jistý rozpor mezi prezentovanými americkými hodnotami a způsobem jejich prosazování.

4.2 Veřejná diplomacie bezprostředně po studené válce

Jestliže byla VD během studené války poměrně hojně využívána, aby pomohla zlepšit vnímání Ameriky jako takové v zahraničí, tak po skončení studenoválečného konfliktu ustoupila VD do pozadí.⁹¹ S koncem bipolárního sporu nejvyšší představitelé americké politiky přestali vnímat VD jako důležitý pomocný prvek při prosazování své zahraniční politiky a odsunuli ji stranou.⁹²

Cílovým regionem studenoválečné VD bylo území SSSR a jeho spojenců se společným prvkem komunistické ideje. Toto jasné vymezení s rozpadem východního bloku přešlo v zaměření se na východní Evropu a následný vývoj po vzniku nových států.

⁹⁰ Barša, s. 48.

⁹¹ Smyth, Rosaleen (2001): Mapping US Public Diplomacy in the 21st Century. Australian Journal of International Affairs, Vol.55, No.3, s.427.

⁹² Shepard, Forman; Stewart, Patrick (2002): Multilateralism and U.S. Foreign Policy: Ambivalent Engagement. Colorado: Lynne Rienner Publishers, s. 34-36.

4.2.1 Konec Informační agentury USA – USIA

Nejviditelnější změnou prošel samotný hlavní tvůrce a představitel americké VD v období studené války – Informační agentura Spojených států amerických. V r. 1998 vznikl Zákon o sjednocení agentur zahraničních věcí⁹³, který následující rok vstoupil v platnost. Výsledkem tohoto procesu bylo ukončení fungování USIA. Agenda, kterou USIA zpravovala, byla částečně připojena k ministerstvu zahraničí. Zde nově vznikla pozice náměstka pro veřejnou diplomacii a zahraniční záležitosti. Pod nově zřízeného náměstka přešly veškeré kompetence kromě těch, které se týkaly rozhlasového vysílání. Právomoci týkající se rozhlasového vysílání přešly na Radu pro vysílání.

Hlavní tři důvody, které vedly k zrušení USIA, byly dle Nakamury a Weeda následující⁹⁴:

1. S rozpadem SSSR skončil i hlavní předmět práce USIA. Tato agentura byla jedním ze stěžejních nástrojů v ideologickém boji vůči SSSR. Podle Nakamury a Weeda proto již nebyl důvod k další existenci USIA. USA se staly jedinou velmocí a další demokratizace světa se zdála být jen otázkou přirozeného vývoje, kde se již s rolí USIA nepočítalo. Lidé věřili, že studená válka skončila a USIA brali jako zbytečný studenoválečný relikv, který již nemá důvod dále existovat, fungovat.
2. V druhé polovině devadesátých let vznikl spor o existenci VD jako takové. Někteří účastníci tohoto sporu již neviděli potřebu dalšího fungování úřadu starajícího se o VD, protože nebrali v potaz VD jako jeden z podoborů klasické diplomacie. Další skupina, která připouštěla existenci VD,

⁹³ Zákon o sjednocení agentur zahraničních věcí - The Foreign Affairs Reform and Restructuring Act of 1998. Plné znění dostupné na: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-105hr1757enr/pdf/BILLS-105hr1757enr.pdf>, 18.2. 2013.

⁹⁴ Nakamura; Weed, s. 9-10.

ale upozorňovala na slabou spolupráci mezi USIA a ministerstvem zahraničí USA, což chápali jako zásadní problém v dalším působení USIA. Užší spojení ministerstva zahraničí USA a USIA by mohlo vést k lepší spolupráci a jednotnější komunikaci se zahraničním publikem. Proti začlenění USIA do struktury ministerstva zahraničí USA existovaly hlasy⁹⁵, které tvrdily, že VD potřebuje dlouhodobou koncepci, která není možná v rámci ministerstva zahraničí USA.

3. Kongresmani spolu s dalšími vrcholnými představiteli americké vlády viděli potřebu reorganizovat a zeštíhlit státní aparát včetně agentur majících na starosti zahraniční záležitosti. Rostoucí státní deficit a silná pozice USA v mezinárodním systému byly silné argumenty pro reorganizaci USIA. Jmenované změny se měly kromě USIA týkat i dalších vládních úřadů – ACDA⁹⁶.

Clintonova administrativa po dlouhém období rezignovala na politický spor o zmíněných vládních agenturách v Kongresu. Výsledkem bylo, že zvolení zástupci lidu schválili Zákon o sjednocení agentur zahraničních věcí⁹⁷. USIA a ACDA byly začleněny do vládních struktur a USAID zůstala jako samostatná agentura, byť byla restrukturalizována.

⁹⁵ Klopfenstein, Neil R. (2003): USIA's Integration into the State Department: Advocating Policy Trumps Promoting Mutual Understanding. Washington, D.C.: National War College, s. 4-8.

⁹⁶ Arms Control and Disarmament Agency, ACDA; Informační agentura Spojených států amerických – Agency for International Development, USAID.

⁹⁷ Zákon o sjednocení agentur zahraničních věcí - The Foreign Affairs Reform and Restructuring Act of 1998. Plné znění: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/BILLS-105hr1757enr/pdf/BILLS-105hr1757enr.pdf>, 18.3. 2013.

4.2.2 Transformace USIA do struktur ministerstva zahraničí

Konec fungování USIA znamenal transformaci některých programů do struktury ministerstva zahraničí USA. Nově se o záležitosti týkající se VD staraly tři hlavní odbory ministerstva zahraničí USA⁹⁸:

1. Agenda týkající se studijních a kulturních výměnných programů byly nově začleněna do Úřadu pro vzdělávací a kulturní záležitosti (dále jen ECA)⁹⁹. Zmíněný nový úřad byl i nadále zodpovědný za dohled nad agendou týkající se studijních a kulturních programů, které měly pomoci obhajovat americké pozice před zahraničním publikem.
2. Úřad soustředící se na informační záležitosti byl začleněn do Úřadu pro mezinárodní informační programy (dále jen IIP)¹⁰⁰. Hlavním předmětem práce IIP bylo vytvářet programy, které budou zahraničnímu publiku prezentovat americkou politiku, společnost a hodnoty, které představuje. Hlavní nástroje byly tištěné a elektronické zdroje v několika jazycích. IIP také poskytovalo podporu americkým zahraničním zastoupením ve více jak 140 zemích.
3. Úřad pro zahraniční záležitosti (dále jen PA)¹⁰¹ se nově soustředil na domácí publikum. Na rozdíl od IIP, které se ze zákona soustředilo na zahraniční obecnost, PA informovalo obyvatele USA o zahraniční politice ministerstva zahraničí. Hlavními nástroji byly tiskové konference, správa internetových stránek ministerstva zahraničí, pořádání setkání zástupců ministerstva zahraničí s Američany a příprava studií vývoje americké diplomacie.

⁹⁸ Nakamura; Weed, s.16.

⁹⁹ Úřadu pro vzdělávací a kulturní záležitosti – Bureau of Education and Cultural Affairs, ECA.

¹⁰⁰ Úřadu pro mezinárodní informační programy – Bureau of International Information Programs, IIP.

¹⁰¹ Úřad pro zahraniční záležitosti – Bureau of Public Affairs, PA.

4.2.3 Rada pro vysílání jako nástupce USIA

Zákon o mezinárodním rozhlasovém vysílání z r. 1994¹⁰² se týkal také BBG. Pod správou BBG i nadále zůstalo Radio Free Europe/Radio Liberty (dále jen RFE/RL), Radio Free Asia a MBN (Radio Sawa a Alhurra). Vybrané rozhlasové vysílání (VOA a Radio/TV Martí, které se se svým vysíláním zaměřovalo na Kubu) se stalo samostatným subjektem spadajícím pod správu Mezinárodního rozhlasového úřadu (dále jen IBB)¹⁰³. BBG i nadále zodpovídalo za dohled a řízení nad IBB.

Vyčlenění zmíněných vysílacích stanic mělo jako jeden z hlavních cílů oddělit pracovníky ministerstva zahraničí a rozhlasové hlasatele a tudíž osamostatnit rozhlasové vysílání a zkvalitnit jejich práci.¹⁰⁴ Dále zmíněný zákon také uznal důležitost rozhlasového vysílání jako jednoho z nástrojů zahraniční politiky.¹⁰⁵

4.3 Americká veřejná diplomacie v 21. století

Americká VD na začátku 21. století navázala na předešlé zkušenosti s komunikací se zahraničním publikem. VD se nedostávalo tolik pozornosti, kolik by zasluhovala, ale i nadále byla součástí ministerstva zahraničí USA. Stále se soustřeďovala na obhajobu amerických hodnot i zahraniční politiky a kladnou prezentaci Ameriky zahraničnímu publiku.

¹⁰² Zákon o mezinárodním rozhlasovém vysílání, United States International Broadcasting Act of 1994. Dostupné na: BBG Strategy: United States International Broadcasting Act of 1994. Dostupné na: <http://www.bbgstrategy.com/wp-content/uploads/2011/01/Text-of-the-International-Broadcasting-Act-1994-as-amended-1.pdf>, 15.3. 2013.

¹⁰³ Mezinárodní rozhlasový úřad – International Broadcasting Bureau, IBB.

¹⁰⁴ Smyth, s.425.

¹⁰⁵ Nakamura; Weed, s. 17, 24-25.

4.3.1 Teroristický útok na New York a Washington, D.C. ve vztahu k veřejné diplomacii

Po skončení studené války se ukázal pro vývoj VD stěžejní zejména r. 2001 a teroristické útoky na New York a Washington, D.C. Tyto útoky přinesly poměrně velkou změnu ve vedení americké politiky jako takové, VD nevyjímaje. Američané si najednou uvědomili, že se na VD plně nesoustředili, opomíjeli její důležitou roli. Zatímco během studené války byla VD chápána jako pevná součást americké zahraniční politiky, tak po skončení tohoto konfliktu nastal opak a jak bylo uvedeno výše, americká VD byla do jisté míry upozaděna.

Grincheva ve svém článku poukazuje na americkou pozici v mezinárodním prostředí: začalo narůstat určité antiamerické cítění, což autorka připisuje vzájemné neschopnosti si rozumět a komunikovat mezi hlavními aktéry (Amerikou a zbytkem světa). Vzniklou situaci autorka předkládá jako předmět pro řešení pomocí VD a zvláště pak kulturní diplomacie.¹⁰⁶

Někteří autoři uvádí, že americká VD po studenoválečném konfliktu ztratila jasnou vizi, směřování, schopnost prezentovat americké hodnoty za svými hranicemi.¹⁰⁷ Útoky, které proběhly 11. září, tak de facto znamenaly určitou renesanci v přístupu k americké VD. Vrcholní představitelé americké administrativy proklamovali, že zvýší úsilí o lepší vnímání Ameriky v zahraničí – budou lépe vzájemně spolupracovat.

Útok na New York a Washington, D.C. měl stejný efekt i na další vyspělé státy světa, které si rovněž uvědomily, že VD nelze opomíjet.

¹⁰⁶ Grincheva, s. 181.

¹⁰⁷ Wallin, Matthew (2012): The New Public Diplomacy Imperative: America's Vital Need to Communicate Strategically, s. 2. Dostupné na: <http://americansecurityproject.org/ASP%20Reports/Ref%200071%20-%20The%20New%20Public%20Diplomacy%20Imperative.pdf>, 10.12. 2012.

Velká Británie nebo Francie se proto opět zaměřily na VD a prezentaci svých (politických) postojů v zahraničí.¹⁰⁸

4.3.2 Hlavní úkoly, témata americké veřejné diplomacie

Mezi hlavní úkoly americké VD po teroristických útocích na New York a Washington, D.C. můžeme zařadit zejména obhajobu amerických hodnot a kroků americké administrativy v čele s prezidentem před zahraničním publikem. Tento cíl se ještě více zdůraznil s americkými válečnými akcemi na Blízkém východě.

Hlavní témata, které můžeme vysledovat v jednotlivých administrativách prezidentů George W. Bushe a Baracka Obamy představuje následující výčet¹⁰⁹:

- Vysvětlovat a obhajovat kroky americké administrativy zahraničnímu i domácímu publiku.
- Poskytovat informace zahraničnímu publiku.
- Efektivně řídit VD v součinnosti s ostatními úřady podílejících se na diplomacii.
- Podporovat zahraniční činnost USA.

4.3.3 Regiony, na které se americká veřejné diplomacie soustředovala

V 21. století v reakci na vývoj mezinárodní situace se americká VD nejvíce zaměřovala na region arabských států, zvláště pak na oblast Blízkého východu. Byť se Američané snažili kladně propagovat svou

¹⁰⁸ Zaharna, R.S. (2005): The Network Paradigm of Strategic Public Diplomacy. Policy Brief, Vol.10, No.1, s.2.

¹⁰⁹ Wallin, s. 10-15.

zahraniční politiku de facto po celém světě, domácí publikum nevyjímaje, tak největší úsilí vyvíjeli směrem na zmíněné oblasti.

4.3.4 Nástroje americké veřejné diplomacie při prosazování svých cílů

Na základě výše zmíněných hlavních cílů americké VD se zejména IIP soustředila na následující výčet nástrojů, které měly podpořit americkou VD¹¹⁰:

1. Nové technologie.
2. Rozhlasové a televizní vysílání.
3. Kulturní aktivity.
4. Mezinárodní výměnné programy.
5. Vydávání publikací, knih a filmů.

Byť některé prvky studenoválečné VD se zachovaly a pokračovaly i po skončení zmíněného sporu (rozhlasové vysílání, distribuce publikací), tak zvláště nástroje VD se vyvíjely dál a snažily se reagovat na aktuální potřeby zahraniční politiky USA.¹¹¹ S rozvojem nových technologií proto můžeme vidět jejich časté využívání.

¹¹⁰ Wallin, s.10-15.

¹¹¹ Cox, Michael; Ikenberry, G. John; Inoguchi, Takashi (2000): American Democracy Promotion: Impulse, Strategies, and Impacts. New York: Oxford University Press, s. 186-200.

4.4 Příklady uplatnění americké veřejné diplomacie

Na začátku 21. století se Američané snažili pomocí různých nástrojů VD kladně ovlivnit vnímání kroků americké zahraniční politiky.

4.4.1 Nové technologie

Příchodu nového tisíciletí předcházela informační revoluce, která představovala změnu v možnostech VD – výrazně narůstal počet lidí využívajících internet jako zdroj informací a posléze i jeho další aplikace a sociální sítě. Tento nový nástroj se následně ukázal jako stěžejní cesta k zahraničnímu publiku, která byla i následně oficiálními místy hojně využívána.¹¹²

Pokud se zaměříme na nejznámější sociální sítě, Facebook a Twitter, tak zde najdeme několik zdrojů, které se nám snaží kladně představit americkou (zahraniční) politiku, styl života a USA jako takové. Dnes se již prakticky kdokoli může podívat, co dělá prezident Obama, jeho žena Michelle nebo další přední tvůrci americké (zahraniční) politiky. Tyto a další oficiální stránky na sociálních sítích, například stránky Amerického centra pro zahraniční politiku nebo různé stránky na podporu aktivit ministerstva zahraničí, se staly oficiální součástí komunikace se zahraničním publikem a jejich podobu mají na starosti odborné týmy.

Dalším důležitým prvkem komunikace se zahraničním publikem jsou internetové stránky amerických úřadů. Tyto dnes již běžné komunikační nástroje o americké politice a kultuře jako takové se staly důležitou formou komunikace s jak zahraničními, tak i domácími obyvateli. Na oficiální úrovni internetovou prezentaci zaštiťuje IIP.¹¹³

¹¹² Wallin, s.18.

¹¹³ Hayden, Craig (22.3. 2010): Reaction to the new US Public Diplomacy Strategy – Part I. Dostupné na: <http://intermap.org/2010/03/22/thoughts-on-the-new-us-public-diplomacy-strategy-part-i/>, 18.11. 2012.

4.4.2 Rozhlasové vysílání

Přestože již rozhlasové vysílání není tolik dominantní nástroj americké VD jako například během studené války, tak se i nadále jedná o důležitý zdroj informací a představování amerického příběhu zahraničním posluchačům.

Jak píše Tomanová, tak „*po událostech ze září 2001 Spojené státy iniciovaly nové mediální projekty, jako jsou Radio Farda (Írán), Afghanistan Radio Network a Middle East Television Network pro oblast Blízkého východu (skládá se z Radio Sawa, které nahradilo arabskou část vysílání VOA, a Alhurra – televizního vysílání v arabském jazyce).*“¹¹⁴

Spolu s rozhlasovými stanicemi jsou důležité také jejich internetové stránky, které se staly místem další prezentace činnosti a diskuze s posluchači. Internetové stránky VOA například poskytují kompletní informační servis jako zmíněná rozhlasová stanice, ale navíc je zde ještě prostor pro zpětnou vazbu – diskuzi. Tak jako většina internetových stránek rovněž nabízí propojení se sociálními sítěmi, takže se rozšiřují možnosti vlivu VOA, který už tak není odkázán jen na rozhlasový éter.

4.4.3 Kulturní aktivity

Jak bylo uvedeno výše, správa většiny kulturních aktivit nyní spadá do kompetencí ECA. Mezi hlavní činnosti, které mají za cíl kladně prezentovat politiku USA, patří například podpora překladů amerických

¹¹⁴ Tomanová, Eliška (2008): Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, s. 32.

autorů, financování výměnných programů, podpora výuky anglického jazyka v zahraničí a v neposlední řadě také filmová produkce.¹¹⁵

Výměnné studijní a kulturní programy fungují již od r. 1946 – Fulbrightův stipendijní program pro studium a výzkum v USA a další programy. Prezident Obama vyjádřil podporu výměnným programům, protože přináší všem účastníkům (studentům, absolventům, duchovním, žurnalistům, ženám a další skupinám) možnost spolu přímo komunikovat a zamezit tak případným nedorozuměním.

Důležitým místem pro vzájemnou komunikaci se staly vedle internetového prostředí také přímé diskuze občanů se zástupci ministerstva zahraničí v domácím prostředí. Místem pro vzájemný dialog jsou v zahraničí jednotlivá zahraniční zastoupení a také další kulturní střediska – Americká centra.¹¹⁶ Tato centra vznikají po celém světě a staly se místem, kde se obyvatelé můžou setkat s americkou kulturou. Centra nabízí kromě místa pro diskuzi také knihovny s díly amerických spisovatelů včetně oficiálními materiály ministerstva zahraničí.¹¹⁷ Dále se většinou ve spolupráci s místními zastoupeními americké vlády pořádají filmové projekce a další kulturní akce, které můžeme považovat za nástroje VD 21. století.

Prezentace amerických hodnot skrze filmový průmysl přešel plně do rukou kalifornských filmových studií v Hollywoodu. Finance na podporu a export vlastních filmů a dokumentů se přesunuly na další projekty, protože v tomto směru jsou distribuční společnosti soběstačné. Producenti filmů se předhánějí, kdo investuje větší objem finančních zdrojů do jednotlivých projektů, což se samozřejmě odráží i v následné propagaci filmů. Filmy produkované americkými studii jsou přijímány celosvětovým publikem a stávají se součástí kultury obecně.

¹¹⁵ Wallin, s.12.

¹¹⁶ Nakamura; Weed, s.39.

¹¹⁷ Ibidem.

Celkově jsou všechny výše jmenované kulturní aktivity velmi propojeny a navzájem se doplňují či suplují.

5 Závěr

Veřejná diplomacie je proces komunikace se zahraničním publikem, které je osloveno pomocí vybraných nástrojů. Cílem je dosažení pozitivních představ o dané zemi, o národních institucích, o kultuře, o cílech zahraniční politiky apod. v myslích zahraniční veřejnosti a státních elit. Pozitivní představy o určité zemi hrají rozhodující úlohu při prosazování zájmů daného státu mimo vlastní politiku. VD ve své podstatě není nátlaková a je založena na využití tzv. soft power.

Za hlavní cíl bakalářské práce si autorka kladla zjištění, jakým směrem se ubírala americká VD po skončení studené války; respektive co bylo obsahem americké VD, jaké strategie Američané používali, na jaké státy či regiony se Američané zaměřili a jaké prostředky volili k dosažení svých cílů ve VD.

K závěrům, ke kterým autorka došla v průběhu tří kapitol, jsou následující: americká VD se po skončení studené války transformovala výrazně, důležitý obrat ve vývoji VD znamenaly teroristické útoky na New York a Washington, D.C. Během studenoválečného konfliktu americkou VD reprezentovala Informační agentura Spojených států amerických, ale po její transformaci na konci 90. let do struktur ministerstva zahraničí USA došlo k celkovému útlumu aktivit týkajících se VD. Změnu přinesly až zmíněné útoky, díky kterým si Američané uvědomili, že VD je důležitým nástrojem při tvorbě zahraniční politiky a nelze VD opomíjet.

Během studené války nejvyšší američtí političtí představitelé si uvědomovali důležitost VD a hodně se zmíněnou agenturou spolupracovali. Výsledkem spolupráce s administrativami jednotlivých prezidentů byla agentura se silným postavením, která svou činností podporovala politiku ministerstva zahraničí USA za hranicemi Ameriky.

Hlavním regionem, na které se Informační agentura zaměřovala se svou aktivitou byl bývalý Sovětský svaz a jeho spojenci. Toto směřování vyplývá ze situace, ve které se USA nacházely – studená válka. Pomocí VD se Američané snažili zamezit dalšímu šíření komunistické ideje a kladně ovlivňovat myšlení zahraničního obyvatelstva.

Mezi hlavní nástroje, kterými Informační agentura v době studené války disponovala, můžeme například zařadit rozhlasové vysílání stanic Hlas Ameriky, Rádio svobodná Evropa/Rádio Svoboda, Rádio svobodná Asie atd. Další nástroje, které měly sloužit ke kladnému ovlivňování zahraničního obyvatelstva, byly kulturní a studijní výměnné programy. Jako významný studijní výměnný program autorka zmiňuje Fulbrightův stipendijní program pro studium a výzkum v USA.

Americká studenoválečná VD se také prezentovala skrze kulturní aktivity. Jedním z důležitých nástrojů, které měli pomoci obhájit americkou zahraniční politiku, byly rovněž oficiální publikace a filmová tvorba (zejména dokumenty). Na tvorbě filmového materiálu se přímo podílela Informační agentura USA.

S koncem studené války Američané ztratili jasného protivníka, vůči kterému se skoro 45 let vymezovali. V mezinárodním systému se stali dominantním vůdcem bez jasně identifikovatelného nepřítele. Tato skutečnost se odrazila i ve VD. Tvůrci americké politiky se již necítili ohroženi a tudíž neviděli potřebu dalšího pokračování a rozvoje VD. Výsledkem polického jednání bylo, že Informační agentura Spojených států amerických transformovali do struktur ministerstva zahraničí USA. Kompetence týkající se rozhlasového vysílání byly začleněny do struktury Rady pro vysílání a nově zřízeného Mezinárodního rozhlasového úřadu.

Celkově procházela americká VD po konci studené války obdobím, kdy hlavní tvůrci nevěděli kam dál směřovat VD, na jaké regiony se jednoznačně zaměřit nebo jaké nástroje VD výhradně používat.

Zlom americké VD znamenal začátek 21. století. Na podzim r. 2001, kdy proběhly útoky na New York a Washington, D.C., si Američané uvědomili nutnost potřeby VD. Američané se tudíž opět zaměřili na metody VD a pokusili se zlepšení vnímání jejich (zahraniční) politiky a kultury jako takové.

Návrat VD znamenal opětovné zaměření se na kladné prezentování amerických zahraničněpolitických kroků nejen zahraničnímu obyvatelstvu, ale i domácímu publiku. Mezi důležité nástroje VD se zařadily nové moderní technologie, zvláště pak internet a sociální sítě. Tento komunikační nástroj dnes již neodmyslitelně patří mezi nástroje VD a je hojně využíván. Tradiční nástroje americké VD jako například rozhlas také reagovaly na vývoj – rozšířily portfolio stanic.

Zdroje, se kterými autorka pracovala během psaní této práce, byly jak odborné publikace zaměřující se na vybrané téma, tak články z odborných časopisů. Peterková, která se v českém prostředí soustředí na VD a poměrně dobře popisuje danou problematiku, ale pro hlubší pochopení je nutná znalost zahraničních autorů – zejména Melissena. U zahraničních autorů je vidět větší zkušenost s chápáním problematiky VD. Při zaměření se na americkou VD a její vývoj od konce druhé světové války je nutností znát zahraniční (zvláště pak americké) zdroje věnující se této problematice. Většinou se jedná o zdroje, které díky existující tradici jsou kvalitní a navzájem doplňují se. Takovým zdroj, který autorka často cituje, je například publikace od Nakamury a Weeda: *U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues*. Pennsylvania: Diane.

Závěrem by ráda autorka dodala, že předkládaná práce bohužel nemohla postihnout veškeré aspekty transformace americké VD po skončení studené války. Jednak by si toto téma zasluhovalo větší prostor pro samotný výzkum a dalším omezujícím faktorem je i možný rozsah práce. Další případné směřování rozpracování tohoto tématu se nabízí

například v podrobnějším rozvedení prostředků VD. Autorka závěrem uvádí shrnující přehled americké VD za zkoumané období.

Americká veřejná diplomacie

za studené války

Téma	Podporovat politiku ministerstva zahraničí USA, zamezit šíření komunismu
Region/stát	SSSR, východní blok, Kuba, státy Jižní Ameriky
Strategie	Vznik Informační agentury Spojených států amerických a podpora její další činnosti
Nástroje	Rozhlas, výměnné programy, publikace, filmy

po skončení studené války

Téma	Udržení vedoucí pozice v mezinárodním systému
Region/stát	Svět s důrazem na oblast východní Evropy
Strategie	Ústup VD do pozadí bez ucelené koncepce, snaha o finanční úspory, transformace USIA
Nástroje	Celkový útlum

v 21. století

Téma	Obhajoba amerických hodnot a zahraniční politiky, vymezení se proti státům s nově sílícím ekonomickým potenciálem
Region/stát	Svět s důrazem na oblast Blízký východ
Strategie	Zlepšit vnímání Ameriky v Arabských zemích
Nástroje	Televize, film, moderní technologie, výměnné programy

6 Seznam literatury a použitých pramenů

Literatura:

Barša, Pavel (2003): Hodina impéria: Zdroje současné zahraniční politiky USA. Brno: Mezinárodní politologický ústav

Brown, John (2006): Arts diplomacy: The neglected aspect of cultural diplomacy. In America's dialogue with the world, ed. William P. Kiehl, s. 81. Washington, DC: George Washington University.

Cox, Michael; Ikenberry, G. John; Inoguchi, Takashi (2000): American Democracy Promotion: Impulse, Strategies, and Impacts. New York: Oxford University Press.

Culbert, David (2010): Public diplomacy and the international history of mass media: The USA, The Kennedy Assassination, and the World. Historical Journal of Film, Radio and Television, Vol. 30, No. 3, s. 421-432.

Grincheva, Natalia (2010): U.S. Arts and Cultural Diplomacy: Post-Cold War Decline and the Twenty-First Century Debate. The Journal of Arts Management, Law, and Society, Vol.40, No.3, s. 169-183.

Hayden, Craig (22.3. 2010): Reaction to the new US Public Diplomacy Strategy – Part I. Dostupné na: <http://intermap.org/2010/03/22/thoughts-on-the-new-us-public-diplomacy-strategy-part-i/>, 18.11. 2012.

Hubinger, Václav (2006): Encyklopedie Diplomacie. Praha: Libri.

Klopfenstein, Neil R. (2003): *USIA's Integration into the State Department: Advocating Policy Trumps Promoting Mutual Understanding*. Washington, D.C.: National War College

Leonard, Mark; Smewing, Conrad; Stead, Catherine (2002): *Public Diplomacy*. London: The Foreign Policy Centre.

Lowe, Peter (2009): *Resistance and Rebuilding: The Wartime Writings of George Orwell and Albert Camus*. *English Studies*. Vol. 90, No. 3, s. 305-327.

Malone, G. D. (1988): *Political advocacy and cultural communication: Organizing the nation's public diplomacy*. Lanham: University Press of America.

Melissen, Jan (2005): *Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy*. Clingendael: Netherlands Institute of International Relations.

Nakamura, Kennon H.; Weed, Matthew C. (2009): *U.S. Public Diplomacy: Background and Current Issues*. Pennsylvania: Diane.

Nálevka, Vladimír (2003): *Studená válka*. Praha: Triton.

Osgood, Kenneth (2008): *Total Cold War: Eisenhower's Secret Propaganda Battle at Home and Abroad*. Lawrence: University Press of Kansas.

Peterková Jana (2008): *Veřejná diplomacie*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Shepard, Forman; Stewart, Patrick (2002): *Multilateralism and U.S. Foreign Policy: Ambivalent Engagement*. Colorado: Lynne Rienner Publishers.

Smyth, Rosaleen (2001): Mapping US Public Diplomacy in the 21st Century. Australian Journal of International Affairs, Vol.55, No.3, s.427.

Tomanová, Eliška (2008): Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost. Praha: Ústav mezinárodních vztahů.

Tuch, Hans N. (1990): Communicating with the World: U. S. Public Diplomacy Overseas. Washington, D.C.: Institute for the Study of Diplomacy.

Wallin, Matthew (2012): The New Public Diplomacy Imperative: America's Vital Need to Communicate Strategically, s. 2. Dostupné na: <http://americansecurityproject.org/ASP%20Reports/Ref%200071%20-%20The%20New%20Public%20Diplomacy%20Imperative.pdf>, 10.12.2012.

Wang, Jian (2007): Telling the American story to the world: The purpose of U.S. public diplomacy in historical perspective. Public Relations Review, Vol.33, No.1, s.21-30.

Walt, Stephen M. (2005): Taming American Power: The global response to U.S. primacy. New York: W.W. Norton.

Zaharna, R.S. (2005): The Network Paradigm of Strategic Public Diplomacy. Policy Brief, Vol.10, No.1, s.2-10.

Internetové zdroje:

Americké centrum: Politický systém. Dostupné na:
<http://www.americkecentrum.cz/politicky-system>, 1.4. 2013.

Česká televize: Hlas Ameriky začal vysílat původně pro lidi ve válečné Evropě (24.2. 2012). Dostupné na:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/165588-hlas-ameriky-zacal-vysilat-puvodne-pro-lidi-ve-valecne-evrope/>, 5.3. 2013.

Eisenhower, Dwight D. (1969): A Leader in War and Peace. The New York Times Copany. Dostupné na:
<http://www.nytimes.com/learning/general/onthisday/bday/1014.html>, 16.3. 2013.

Fulbrightova komise. <http://www.fulbright.cz/>, 17.3 2013.

Hubert H. Humphrey Fellowship Program: About the Program. Zdroj:
<https://www.humphreyfellowship.org/about-program>, 18.2. 2013.

Internet Archive: Answering Soviet Propaganda (1964). Dostupné na:
<http://archive.org/details/gov.archives.arc.650334>, 3.2. 2013.

The Metropolitan Opera: The Myth of History. Dostupné na:
<http://www.metoperafamily.org/metopera/broadcast/template.aspx?customid=14718>, 13.4. 2013.

United States Department of State, The Office of the Historian: Milestones: All milestones. Dostupné na:
<http://history.state.gov/milestones/all>, 15.3. 2013.

USIA: Information Burelu, Information programs. Dostupné na: <http://dosfan.lib.uic.edu/usia/usiahome/iburfact.htm>, 16.3. 2013.

Voice of America: The Beginning: An American Voice Greet the World (1.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-beginning-of-an-american-voice-111602684/177526.html>, 2.2. 2013.

Voice of America: The Beginning: An American Voice Greet the World (1.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-beginning-of-an-american-voice-111602684/177526.html>, 2.2. 2013.

Voice of America: VOA's Mission in the 1960s and 1970s (13.2. 2007). Dostupné na: <http://www.insidevoa.com/content/a-13-34-2007-mission-in-the-1960s-and-1970s-111602674/177528.html>, 2.2. 2013.

Záznam opery online. Nonesuch Records: John Adams: Nixon in China. Dostupné na: <http://www.nonesuch.com/albums/nixon-in-china>, 16.2. 2013.

Zákony:

The Fulbright-Hays Act of 1946.

The Foreign Affairs Agencies Consolidation Act of 1998.

The State Department Basic Authorities Act of 1956.

The United State Information and Education and Exchange Act of 1948.

The United States International Broadcasting Act of 1994.

7 Resumé

Public diplomacy is government-sponsored programs intended to inform or influence public opinion in other countries. Its chief instruments are publication, motion pictures, cultural exchanges, radio and television.

The main aim of this thesis is to describe a transformation of American public diplomacy after Cold War. Author is focused for four main subjects at this paper which help her to evaluate the transformation of American public diplomacy. Subjects are: theme of public diplomacy, region where was focused public diplomacy, strategy of public diplomacy and last but not least tools of public diplomacy.

This paper is divided into three main chapters. First chapter is focused on description of public diplomacy as a subject of research. This part shows different definitions of public diplomacy to reader, what is public diplomacy and defines a character of public diplomacy. There is also a part devoted to pointing out differences between public diplomacy and propaganda, public diplomacy and branding, and public diplomacy and cultural relations with foreign countries. Second chapter is focused on description of public diplomacy during Cold War. The most important part is dedicated to United States International Communications Agency, which was the leader of public diplomacy during Cold War. There is also a part which is focused on tool of public diplomacy during Cold War – important are radio broadcasting and official documents from United States International Communications Agency. Third chapter is focused on description of public diplomacy after Cold War. At this part is the most important part divided to changes which brings a terrorist attacks at New York and Washington, D.C. – the return of public diplomacy. The most significant features of this period are modern technologies (internet and social network). Paper is concluded with part where author summarize discovered facts.